

Оксана Потіха,
*кандидат історичних наук Тернопільського національного технічного
університету ім. І. Пулюя,
м. Тернопіль, Україна*

СОЦІОКОМУНІКАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК В РЕАЛІЯХ ВІЙНИ

У різні історичні періоди бібліотеки виконували місію важливих соціально-комунікаційних інституцій. Сучасна бібліотека – це система людських та інформаційних ресурсів, технологій управління і комунікації, соціальних і професійних зв'язків, які потребують постійного розвитку. Війна в той чи інший спосіб вплинула на різні аспекти життя людей, включаючи освіту і культуру, внесла свої корективи і в роботу бібліотек, змінила пріоритети їхньої діяльності. Тому сьогодні надзвичайно актуальним є питання соціально-комунікаційної діяльності українських бібліотек в час війни.

Через російське вторгнення зазнали руйнувань приміщення бібліотек та бібліотечні фонди. Так, у перші місяці повномасштабної війни в Україні 101 бібліотека втратила частину своїх фондів, а у 21 бібліотеці – не зберігся жоден документ, зруйновано принаймні 4 публічні бібліотеки та пошкоджено 35 книгозбірень [2]. На початок 2023 р. окупанти пошкодили та зруйнували 479 українських бібліотек [4]. Проте, на жаль, це далеко не повна інформація. Немає даних щодо бібліотек у Маріуполі – це майже двадцять приміщень. Можна вважати, що всі вони зазнали руйнувань і пошкоджень. У Мінкульті зазначають, що майже вся територія Луганської, значні частини територій Херсонської, Запорізької та Донецької областей досі перебувають у тимчасовій окупації, через що неможливо порахувати точну кількість об'єктів культурної інфраструктури, в тому числі бібліотек, що постраждали під час бойових дій. За статистикою обласних військових адміністрацій в окупації опинилися до чотирьох тисяч бібліотек [6].

Нині українські бібліотеки адаптуються до потреб часу. У реаліях війни вони стали важливими центрами соціокомунікаційної діяльності, міцним інформаційним тилом і освітнім фронтом спілкування із зовнішніми аудиторіями.

Одним з головних професійних та життєвих пріоритетів українських бібліотек під час війни став захист інформаційного простору, а саме - боротьба з фейками, дезінформацією та кіберзагрозами. Так, від початку повномасштабної війни на сторінках блогу Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого (НБУ імені Ярослава Мудрого) надається для розповсюдження правдива, перевірена та найважливіша інформація, а саме життєвоважливі інструкції та рекомендації для громадян України під час бойових дій; списки офіційних джерел інформації; посилання на ресурси, які допоможуть знайти

найближче укриття; попередження про фішингові атаки; список телеграм-каналів, які активно поширюють дезінформацію та беруть участь в кампаніях з дестабілізації ситуації в Україні тощо [3].

Міцним інформаційним тилом під час війни стали бібліотеки, які були переміщені з територій, що опинилися в окупації і втратили свої приміщення. Зараз вони діють в інших містах і працюють дистанційно. В них лишилися комунікаційні канали, через які можна і треба боротися з фейками та пропагандою, вони стають центрами боротьби на інформаційному фронті, у різний спосіб комунікуючи з населенням окупованих територій. Чимало бібліотек стали консультативними центрами для внутрішньо-переміщених осіб (ВПО), де можна отримати інформацію про роботу органів влади та установ, волонтерських центрів тощо. До того ж бібліотеки часто стають гуманітарними центрами, де гуртуються задля допомоги нашим захисникам. Такі гуманітарні штаби, наприклад, функціонують на базі Полтавської обласної наукової універсальної бібліотеки імені Котляревського та Львівської обласної бібліотеки для юнацтва [1]. В умовах воєнного стану низка бібліотек стали центрами психологічної підтримки та лишаються чи не єдиним загальнодоступним, безкоштовним громадським простором. Адже тут окрім традиційних читань та зустрічей з літераторами влаштовують кіноперегляди, майстер-класи, зони дозвілля і відпочинку для дітей та вирішують низку нагальних проблем, спричинених війною.

Важливим завданням бібліотек під час війни є сприяння цифрової грамотності населення, орієнтація на ефективне використання інформаційних ресурсів і комунікаційних технологій. Так, у Запорізькій ОУНБ працює Регіональний консультативно-тренінговий центр, де можна отримати будь-яку консультацію з опанування інструментів дистанційної взаємодії, цифрової безпеки, використанні електронних сервісів тощо. Онлайн-навчання з інформаційної та кібербезпеки проходить також на базі п'яти бібліотек – Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки, Запорізької обласної універсальної наукової бібліотеки, Централізованої бібліотечної системи для дорослих м. Львова, Тернопільської обласної бібліотеки для молоді, Централізованої бібліотечної системи Хмельницької міської громади [5, с. 11]. Таким чином, бібліотеки залишаються не тільки культурно-інформаційними центрами, а й стають територією безпеки, психологічного комфорту, де кожен, хто потребує цього, отримує психологічну підтримку та допомогу у вирішенні своїх життєвих складнощів у реаліях війни.

Однак, в умовах війни бібліотекам доводиться працювати в непростих умовах, з обмеженим доступом до книг та інших ресурсів, з небезпекою для працівників та користувачів. Соціально-комунікаційна діяльність бібліотек в умовах війни має надзвичайно важливе значення для забезпечення доступу до інформації та ресурсів, розвитку культури та освіти, підвищення рівня інформованості та розуміння ситуації, в якій перебуває громада та країна вцілому. Це вимагає від бібліотек високого рівня організації та спеціалізованого

підходу до забезпечення потреб користувачів. У нових реаліях бібліотекарі України показали професіоналізм та надзвичайно високий рівень комунікацій, вміння швидко реагувати у критичних ситуаціях та спроможність до змін. Бібліотеки сьогодні – це не просто сховища книг, це інформаційно-комунікаційні центри розвитку громад, хаби цифрової освіти та загальнодоступні центри громадського простору, які потребують максимальних гарантій зі збереження їх базової мережі.

Список використаних джерел:

1. Війна за цінності: бібліотеки як центри боротьби на інформаційному фронті. URL: [https:// www.prostir.ua/?news=vijna-za-tsinnosti-biblioteku-yak-tsentry-borotby-na-informatsijnomu-fronti](https://www.prostir.ua/?news=vijna-za-tsinnosti-biblioteku-yak-tsentry-borotby-na-informatsijnomu-fronti) (дата звернення: 05.05.2022)
2. Окупанти пошкодили 35 бібліотек в Україні. URL: <https://chytomo.com/okupanty-poshkodyly-35-bibliotek-v-ukraini/> (дата звернення: 08.05.2022)
3. Публічні бібліотеки в реаліях війни. URL: <https://oth.nlu.org.ua/?p=5687>
4. Росія пошкодила та зруйнувала 479 українських бібліотек. URL: <https://chytomo.com/rosiia-poshkodyla-ta-zrujnuvala-479-ukrainskykh-bibliotek/> (дата звернення: 09.05.2022)
5. Сердюк С., Герасимова С. Бібліотеки України під час війни: адаптація до нових реалій та визначення пріоритетів. *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика*. №3 (29). 20022. С. 9-14.
6. Щонайменше 120 українських бібліотек втратили свої фонди через російське вторгнення. URL: <https://chytomo.com/shchonajmenshe-120-ukrainskykh-bibliotek-vtratyly-svoi-fondy-cherez-rosijske-vtorhnennia/> (дата звернення: 03.05.2022)

Анастасія Сімашова,

*кандидат наук із соц.ком., старший викладач кафедри журналістики,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський, Україна*

НАРАТИВИ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ ПРО УКРАЇНУ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ МАС-МЕДІА: КЕЙС ІТАЛІЇ

Постановка проблеми. Італія сьогодні є однією з найбільш уражених російською пропагандою країн Європи. Згідно останнього моніторингу італійської соціологічної кампанії «ІПСОС», яка займається дослідженням настроїв італійських мешканців щодо війни в Україні з початку повномасштабного вторгнення, у квітні 2023 року троє з десяти опитаних мешканців Італії вважає, що причиною війни стала загроза НАТО Росії. Двоє з п'яти опитаних схиляються до того, що мир треба досягти будь-якою ціною, навіть за рахунок втрати Україною своїх територій. Більше половина респондентів є противниками надання Україні зброї. Щодо інформації – більше 40% респондентів вважає, що інформація, яку поширюють італійські мас-медіа, не є збалансованою, а упередженою на користь України та Зеленського [1]. Ці дані свідчать, наскільки російська пропаганда впливає на сприйняття італійським суспільством війни, що веде Росія в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останній рік в Україні вийшло декілька статей, присвячених дослідженню російської пропаганди в міжнародній пресі, зокрема, в європейській – Сорока А. на прикладі Іспанії [2], в країнах Близького Сходу – Лильо Т. розглядає Іран [3]. «Львівський медіафорум» (Lviv MediaForum) оприлюднив дослідження «Протидія наративам російської пропаганди про Україну в західних медіа», проаналізувавши 5 європейських країн – Німеччина, Італія, Угорщина, Латвія і Франція [4]. В Італії у лютому-травні 2023 р були опубліковані два аналітичні звіти Інституту Джіно Джермані соціальних наук та стратегічних досліджень щодо дезінформації та стратегічних прокремлівських наративів в Італії [5; 6], в яких виокремлені основні кремлівські наративи та з'ясовані передумови італійського соціуму щодо вразливості до них. Європейська Комісія, яка також відстежує інформаційні спецоперації Росії проти України, зокрема, у рамках проекту «EUvsDisinfo» Оперативної робочої групи зі стратегічних комунікацій Європейської служби зовнішньополітичної діяльності, регулярно публікує звіти з результатами моніторингу дезінформації у європейській пресі [7].

Цілі тез. Визначення основних проросійських наративів та ключових медійних акторів, які продукують і посилюють розповсюдження цих наративів в італійському інформаційному просторі за час повномасштабної війни Росії в Україні (лютий 2022 – травень 2023 року).